PERSPECTIVE DE ANALIZĂ A DISCURSULUI PUBLIC

PERSPECTIVES D'ANALYSE DU DISCOURS PUBLIC

Lidia NEGARĂ, ORCID: 0000-0002-9067-9373
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 81`42:808.53

e-mail: lidynegara@gmail.com

Analiza de discurs este o disciplină pluridimensională, care cuprinde studierea atât a comportamentelor comunicative, cât și alegerea făcută de vorbitor, de aceea se identifică mai multe tendințe de abordare a discursului public.

Metoda analizei discursului presupune, de altminteri ca și alte metode, anumiți pași de analiză pe care îi vom aborda în articolul de față. Înainte de toate, având în vedere că discursul public este unul complex, reamintim faptul că analiza discursului se află la graniță cu: *teoria comunicării,* întrucât discursul este *un act de comunicare* și care, împrumutând metoda de analiză, se distinge, totuși, prin univocitate și eterogenitate; *psihologia,* fiindcă discursul presupune *o intervenţie individuală; praxiologia***,** prin faptul că aidoma acestei științe, metoda analizei discursului de orice natură *studiază structura generală a acțiunilor umane și condițiile eficacității acesteia*. Totodată, are tangențe cu *logica* și cu *retorica*; mai mult, metoda analizei discursului poate fi abordată din perspectiva acestora, dat fiind faptul că reprezintă o construcţie discursivă, având caracteristici pragmatice, iar *pragmatica* ține de maximele conversaționale, de actele de limbaj și de rolul implicitului.

Din perspectiva logicii și retoricii, se identifică trei pași de analiză a discursului public, după cum urmează:

→ **„diagnosticare"** – identificarea şi descrierea într-un text/ discurs (oral sau scris) a mecanismelor, a strategiilor și a tacticilor comunicative;

→ **„interpretare"** – determinarea intenționalității unei strategii a discursului; se stabileşte receptorul, descrierea efectului aşteptat/produs asupra receptorului, descoperirea sensului mesajului, reconstruirea sensului, analiza şi sistematizarea materialului;

→ **„terapie"** – acţiuni concrete de îmbunătățire a comportamentului lingvistic al emiţătorului.

În contextul focalizării tendințelor de abordare, vom discuta, în rândurile de mai jos, aspectele teoretice și vom reliefa specificul inerent al fiecărui tip de analiză, în mod succesiv, ținând cont și de nivelurile producerii discursului public, precum: *fonetic, morfosintactic, lexico-semantic, stilistic, paraverbal, nonverbal.*

În ceea ce privește modalitățile de analiză specifice discursului public, sunt relevate mai multe perspective. În acest sens, savanţii germani au propus o analiză tridimensională a discursului:

→ *tematică* – se studiază conţinutul textului (etapă deseori neglijată);

→ *cognitivă* – se studiază intențiile și strategiile discursive utilizate;
→ *lingvistică şi paralingvistică* – se studiază mijloacele verbale, nonverbale și paraverbale.

Un aport semnificativ în utilizarea metodei de analiză îl are unul dintre teoreticienii analizei discursului, olandezul Van Dijk. Cercetătorul propunea să se includă câteva etape în analiza discursului: 1. *analiza semiotică; 2. analiza pragmatică; 3. interpretarea textului/discursului sub aspect psihologic.*

Firește, etapele propuse de savantul olandez conturează factura pluridimensională a disciplinei, iar elementele, faptele de limbă etc. sunt alese în funcție de aspectul propus spre analiză, cum ar fi: *analiza pragmalingvistică, analiza cognitiv-discursivă, analiza semiolingvistică* etc., pe care le vom defini și le vom explica succint *infra*.

Analiza pragmalingvistică a prins viață în teoria lui Austin și Searle. Acesta este rezultatul unei mișcări care a avut un impact pozitiv asupra științeleor psihosociale de la începutul anilor '60 și a marcat și o parte a lingvisticii.

În acest sens, C. Kerbrat-Orecchioni susține că „Această schimbare (*evoluția lingvisticii tradiționale versus noua lingvistică orală, pragmatică și analiza conversațională*) se referă, în primul rând, la cele două dimensiuni ale limbajului: abilitatea sa comunicativă, dialogul și natura sa comportamentală și pragmatica” [8].

La nivel pragmatic, văzută ca teorie a actelor de limbaj, se întrevăd punți de legătură și cu lingvistica coseriană. Pentru savantul Coseriu, limbajul este o „activitate creatoare, în care creația devine tehnică și se poate învăța, devenind competență lingvistică, al cărui produs sunt enunțurile ca acte de limbaj”. Cu toate acestea, subliniem caracterul intrinsec al disciplinei și, neîndoielnic, faptul că pragmatica se bazează pe *comunicare*, despre care spune că „*este o matrice a disciplinelor actuale ale limbajului*” [5, p. 51].

Când vorbim despre *pragmalingvistică*, neapărat menționăm și pragmatica conversațională, al cărui obiect este, desigur, conversația. Daniela Rovența-Frumușani vede în conversație niște comportamente care au la bază scheme stabilite [9, p. 224].

Analiza pragmalingvistică a actelor perlocuționare permite realizarea unei analize a funcționării discursurilor în care organizarea are obiective pragmatice legate atât de analiza lingvistică, cât și de cea conversațională.

Conform teoreticianului și analistului Charaudeau, *analiza semiolingvistică* reprezintă o nouă concepție care provine din sinteza dintre semiotică, lingvistică și pragmatică. Semiolingvistica este, în primul rând, semiotică, fiindcă în contextul său se dezvoltă sensul ca un produs al formei. În al doilea rând, pentru că analiza studiază un obiect intertextual, de care depinde intenționalitatea. Și, în rândul al treilea, această analiză se preocupă cu identificarea implicitului.

Analiza propozițională a discursului se bazează pe divizarea textului în propoziții gramaticale, pe clasificarea semantică a cuvintelor din texte (în șase categorii: substantive, verbe, conectori, adverbe, adjective și pronume), pe identificarea claselor paradigmatice și pe modelarea propozițiilor conform unui formalism simplificat, numit „*modelul argumentativ*” [7, p. 89-106].

Pentru a defini și a caracteriza *analiza cognitiv-discursivă* sau a aborda actele de vorbire din punct de vedere cognitiv, trebuie să reamintim de disciplina lingvistica cognitivă și corelația acesteia cu studiul analizei discursului. Astfel, pragmatica şi lingvistica cognitivă sunt într-o relație de inerență, fiind inseparabile/indisociabile, deoarece, pragmatica analizează limbajul din context, iar lingvistica cognitivă analizează operațiile cognitive ale creierului uman în procesul construcției sensului. Însuși Austin carcacterizează limbajul prin două funcții, indisolubil legate una de alta: aceea de *instrument al gândirii* şi aceea de *instrument al comunicării*. Prin urmare, *analiza cognitiv-discursivă* este strâns legată de funcțiile enunțate de Austin.

De asemenea, menționăm că *analiza cognitiv-discursivă* este o extensie a *analizei propoziționale a discursului*, care aduce contribuții *analizei propoziționale predicative*, elaborate de T.A. Van Dijk și Walter Kintsch [6, p. 72].

Analiza cognitiv-discursivă combină cele două metode într-o abordare unitară, ceea ce permite să se ia în considerare anumite aspecte psiholingvistice care nu au fost tratate de *analiza propozițională a discursului.*

Cu siguranță, șirul perspectivelor de analiză a discursului public poate continua, întrucât termenul în sine este unul complex.

Referințe:

1. ADAM, J.-M. *Analyse textuelle des discours: niveaux ou plans d´analyse*. Filol.linguíst. port., n. 14(2), 2012, pp.191-202.
2. CHARAUDEAU, P. *Langage et Discours. Eléments de sémiolinguistique (Théorie et pratique)*. Paris: Ed. Hachette, 1983.
3. CHARAUDEAU, P., MAINDUENEAU, D. *Dictionnaire d'Analyse du discours*. Paris: Ed. Seuil, 2002.
4. CHARAUDEAU, P. *Une analyse sémiolinguistique du discours*. Langages n° 117. Paris: Larousse, 1995.
5. COȘERIU, E. *Teoria limbajului şi lingvistică generală.* Cinci studii, ediţie în limba română de N. SARAMANDU. Bucureşti: Ed. Enciclopedică, 2004.
6. DIJK, V., TEUN, A. De la grammaire de textes à l'analyse socio-politique du discours. In: *Le discours: enjeux et perspectives,* 1997.
7. RODOLPHE, Gh. Analyse propositionnelle et modèles argumentatifs. In: *Connexions*. 1982, no.38, 1982, pp. 89-106.
8. ORECCHIONI, K.C. *Les interactions verbales*. Paris: Ed. A. Colin, 1998.
9. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Analiza discursului. Ipoteze şi Ipostaze*. București: Tritonic, 2012.